

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันส่งผลให้เกิดการผลิตทางการเกษตรที่เพิ่มขึ้น มีการแข่งขันทางการตลาดที่มากขึ้น ดังนั้นการพัฒนาการเกษตรให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่คนในชุมชนจะต้องร่วมมือกันเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชนของคนให้เกิดประโยชน์สูงสุด พัฒนาสินค้าทางการเกษตรให้มีคุณภาพเพื่อการขยายตลาดไปสู่ตลาดสากลหรือตลาดโลก ซึ่งการร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองนั้นเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นหน้าที่ของทุกคนในท้องถิ่นที่ต้องร่วมมือกันเพื่อให้เกิดความเจริญในท้องถิ่นของตน โดยสตรีซึ่งเป็นแม่บ้านของเกษตรกรเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการตัดสินใจในการเลือกกิจกรรมต่างๆ และให้ความร่วมมือกับหัวหน้าครอบครัวในการพัฒนางานหลายรูปแบบ จึงอาจกล่าวได้ว่าสตรีมีบทบาทสำคัญที่สามารถช่วยให้ครอบครัวและท้องถิ่นได้รับการพัฒนา สร้างสรรค์ เจริญรุดหน้าไปด้วยดีในรูปของกลุ่มภายใต้ชื่อว่า “กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร”

ในปัจจุบันประเทศไทยมีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้งหมดกว่า 13,744 กลุ่ม ซึ่งปีพ.ศ. 2542 จังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้งสิ้น 757 กลุ่ม โดยมีเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตรในแต่ละอำเภอเป็นผู้ดำเนินการในการส่งเสริมและแนะนำวิธีการผลิตให้แก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต่างๆในพื้นที่ และมีผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูป การถนอมอาหาร เป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าเกษตรด้วย

การเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรโดยการแปรรูปนั้น เป็นมาตรการหนึ่งที่กรมส่งเสริมการเกษตรส่งเสริมให้แก่เกษตรกรโดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ซึ่งนำผลผลิตเกษตรทั้งด้านผัก ผลไม้ ปศุสัตว์ ประมง มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร หัตถกรรม สิ่งทอ และเครื่องอุปโภคต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ และเสริมสร้างรายได้แก่ชุมชน ผลการดำเนินงานพบว่า ผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นมีความหลากหลาย กระจายไปทุกพื้นที่ คุณภาพผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐานและสม่ำเสมอ และยังประสบปัญหาการแข่งขันด้านราคากันเอง ทั้งๆที่การผลิตสินค้าแปรรูปนั้นเป็น

เอกลักษณ์ของชุมชน ในลักษณะของวิสาหกิจชุมชน (Micro Enterprise) ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในลักษณะนี้ ยังมีโอกาสและศักยภาพทางการตลาด ให้ผลตอบแทนการลงทุนเป็นที่น่าพอใจ (กรมส่งเสริมการเกษตร,2544)

ดังนั้นรัฐบาลจึงได้จัดให้มีโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ขึ้น เพื่อให้ชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นนี้ทำให้มีการประกอบการแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่มต่อเนื่อง เพื่อสร้างการกินดีอยู่ดีและคุณภาพชีวิตโดยพยายามเพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะของท้องถิ่นเป็นหลัก และรัฐบาลพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริการการจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ (กรมส่งเสริมการเกษตร,2544)

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นโครงการหนึ่งภายใต้นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล โดยมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบทั้งหมด 4 กระทรวงคือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงพาณิชย์ โดยทำหน้าที่ให้การสนับสนุนแก่ชุมชนต่างๆด้านเทคนิค เพื่อพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ตลอดจนช่วยเหลือในด้านโฆษณาประชาสัมพันธ์ในการตลาด ซึ่งกลุ่มแม่บ้านในแต่ละท้องถิ่นต้องระดมความคิดในการคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ มีจุดเด่นและจุดขาย โดยมีผลิตภัณฑ์หลักหนึ่งประเภท เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบ ทรัพยากรของท้องถิ่น และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านหรือตำบลให้เป็นที่ยอมรับทั่วไป

การดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เริ่มมาตั้งแต่เดือนเมษายน 2544 ซึ่งในจังหวัดเชียงใหม่มีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการนี้ทั้งหมด 24 อำเภอ 149 ตำบล 268 กลุ่ม โดยผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่าประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความคาดหวังต่อโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์อย่างไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคาดหวังของประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีต่อโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยทางด้านพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และความรู้ ความเข้าใจในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์กับความคาดหวังของประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีต่อโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีต่อโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อมูลและผลการวิจัยไปใช้ในการพิจารณา พัฒนาปรับปรุงแนวนโยบาย และวิธีการดำเนินงานด้านการส่งเสริม เพื่อที่จะทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

สมมุติฐานของการวิจัย

ปัจจัยทางด้านพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีต่อโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาหาความคาดหวังของประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีต่อโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายปิด (Close-ended Questions) และคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions)

ตัวแปรที่นำมาศึกษามีดังนี้

ก. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม

- อายุ
- รายได้รวมของครัวเรือน
- การฝึกอบรม
- ตำแหน่งทางสังคม
- การได้รับคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ประจำตำบล
- ความรู้ความเข้าใจในโครงการ

ข. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่

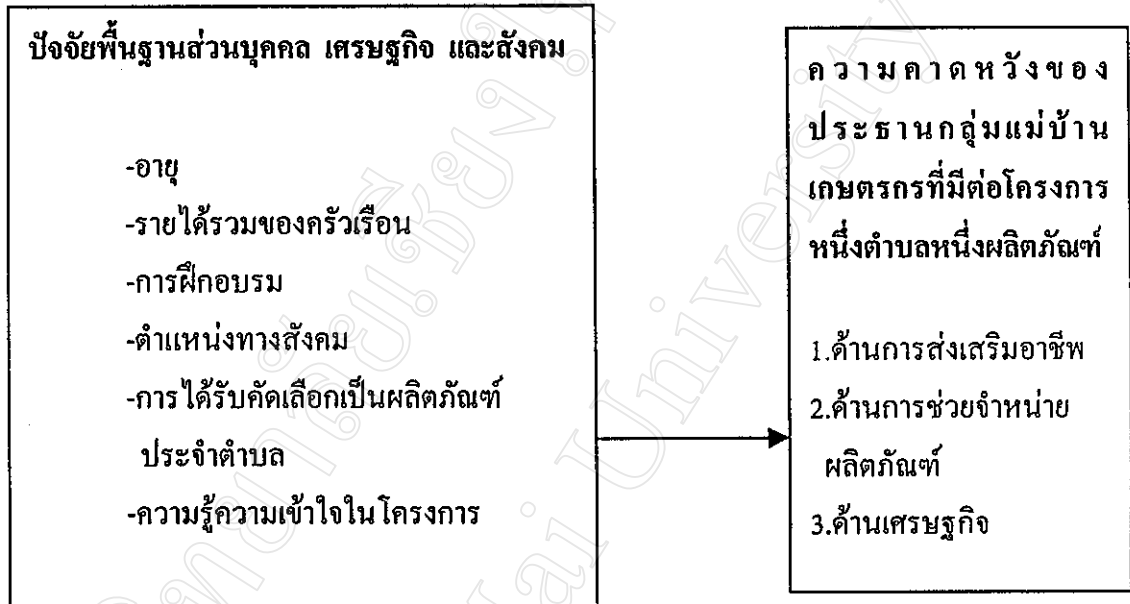
ความคาดหวังของประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีต่อโครงการหนึ่งตำบล
หนึ่งผลิตภัณฑ์ คือ 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการส่งเสริมอาชีพ
2. ด้านการช่วยจำหน่ายผลิตภัณฑ์
3. ด้านเศรษฐกิจ

ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยมีลักษณะดังนี้

ตัวแปรอิสระ
(Independent Variables)

ตัวแปรตาม
(Dependent Variable)

นิยามศัพท์

1. ความคาดหวังของประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง ความมุ่งหวังของประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ประเมินความเป็นไปได้ในโอกาสการประสบผลสำเร็จของโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในหัวข้อต่อไปนี้คือ

- 1.1 ด้านการส่งเสริมอาชีพ
- 1.2 ด้านการช่วยจำหน่ายผลิตภัณฑ์
- 1.3 ด้านเศรษฐกิจ

โดยแบ่งระดับความคาดหวังออกเป็น 3 ระดับ คือ

ความคาดหวังมาก	ให้คะแนน	3	คะแนน
ความคาดหวังปานกลาง	ให้คะแนน	2	คะแนน
ความคาดหวังน้อย	ให้คะแนน	1	คะแนน

การแปลงคะแนนข้างต้นผู้วิจัยได้นำมาจัดกลุ่มแบ่งช่วงคะแนน จากสูตรอันตรภาคชั้น (กัญญา,2525:79) ได้ช่วงคะแนนดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น (Class Interval)} &= \frac{\text{พิสัย (Range)}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด-คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \end{aligned}$$

$$\text{แทนค่า} = \frac{3-1}{3} = 0.66$$

ดังนั้นจะได้ช่วงคะแนนดังนี้

คะแนน 2.34-3.00	หมายถึง	มีความคาดหวังมาก
คะแนน 1.67-2.33	หมายถึง	มีความคาดหวังปานกลาง
คะแนน 1.00-1.66	หมายถึง	มีความคาดหวังน้อย

2. ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง ผู้นำกลุ่มของสตรีที่ทำงานในภาคการเกษตร โดยได้รับการแต่งตั้งหรือถูกเลือกจากสมาชิกภายในกลุ่มให้เป็นประธานของกลุ่ม

3. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง กลุ่มของสตรีที่ทำงานในภาคการเกษตรที่มีความสนใจและตั้งใจรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อร่วมกันคิด ตัดสินใจ และร่วมกันทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพการเกษตร โดยมีการจดทะเบียนไว้กับกรมส่งเสริมการเกษตร

4. โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึง โครงการหนึ่งภายใต้ นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลเพื่อให้ชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า เพื่อสร้างการกินคืออยู่ดีและคุณภาพชีวิต โดยพยายามเพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะของท้องถิ่นเป็นหลัก

5. หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึง ภายในหนึ่งตำบล มีผลิตภัณฑ์หลัก หนึ่งผลิตภัณฑ์ (อาจเป็นผลิตภัณฑ์เดี่ยวหรือกลุ่มของผลิตภัณฑ์ก็ได้) โดยผลิตภัณฑ์นั้นต้องมีจุดเด่น มีจุดขาย เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบ ทรัพยากรของท้องถิ่น และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านหรือตำบล

6. ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สินค้า บริการ และกิจกรรมต่างๆ

7. จำนวนสมาชิกในครอบครัว หมายถึง สมาชิกในครอบครัวของประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร รวมทั้งบุตรซึ่งไปเรียนในอำเภอเดียวกัน

8. รายได้รวมของครัวเรือน หมายถึง รายได้ในภาคการเกษตร และรายได้นอกภาคการเกษตรของครอบครัวประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีหน่วยวัดเป็นจำนวนบาทต่อครอบครัวต่อปี

9. อาชีพนอกภาคเกษตร หมายถึง อาชีพอื่นๆของประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่นอกเหนือจากอาชีพการเกษตร เช่น ค้าขาย รับจ้าง หัตถกรรม ตัดเย็บเสื้อผ้า และอื่นๆ

10. ตำแหน่งทางสังคม หมายถึง การที่ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีตำแหน่งเป็นผู้นำหรือกรรมการขององค์กรหรือกลุ่มอื่นๆ เช่น ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการวัด กรรมการโรงเรียน กรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น

11. การฝึกอบรม หมายถึง จำนวนครั้งที่ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้เข้าร่วมการฝึกอบรมเกี่ยวกับงานด้านเศรษฐกิจเกษตรซึ่งจัดขึ้นทั้งหน่วยงานของรัฐ และเอกชนในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา

12. ความรู้ความเข้าใจในโครงการ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรโดยประกอบด้วยคำถาม 10 ข้อ โดยใช้คำถามแบบเลือกคำตอบที่ถูกต้อง ถ้าตอบถูกได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิด ได้ 0 คะแนน แล้วผู้วิจัยได้นำคะแนนมาแบ่งช่วงเป็น 3 ระดับดังนี้

คะแนน 9-10 หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในโครงการสูง

คะแนน 6-8 หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในโครงการปานกลาง

คะแนน 3-5 หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในโครงการต่ำ

การแปลงคะแนนข้างต้นผู้วิจัยได้นำมาจัดกลุ่มแบ่งช่วงคะแนน จากสูตรอันตรภาคชั้น (บุปผา,ม.ป.พ.:21) ได้ช่วงคะแนนดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น (Class Interval)} &= \frac{\text{พิสัย (Range)}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด-คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{10-3}{3} = 2.33 \end{aligned}$$

13. การได้รับคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ประจำตำบลของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มของประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ประจำตำบล จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แล้ว และกลุ่มที่ยังไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ประจำตำบล